

REDACȚIUNEA,
Administrătunea și Tipografia
Brașov, piata mare nr. 30.
Seriozii nefrancante nu se
primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primește la Administrătunea în
Brașov și la următoarele
BIROURI DE ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukes Nach.,
Nux. Augenfeld & Emeric Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapest: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erzsébet-körút).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmonde pe o coloană 10
banii pentru o publicare. Pu-
blicări mai dese după tarifă
și învoială. — **RECLAME** pe
pagina 3-a o serie 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVI.

Nr. 96.

Brașov, Vineri 2 (15) Mai.

1903.

Croatii se mișcă.

De căte ori se nasce vre-o încurătură, de căte ori se pregătesc vre-o criză în Ungaria — Croatii devin neliniștiți. Obstrucționea parțidelor estreme maghiare în contra proiectelor militare, manifestațiunile și demonstrațiunile lor îndreptate contra armatei comune imperiale, au atâtă gustul Croatilor de a se opune și ei Banului Khuen Hedervary și guvernului său și de a incerca demonstraționi antimaghiare.

Banul Hedervary este urgit de opoziția croată, fiind că trece naintea ei de mare maghiaron, care în locul comuniunie de stat dintre Croația și Ungaria vrea să pună inițiativa Maghiariei; er în ce prezice spiritul antimaghiar al demonstrațiunilor croate, acesta arde sub puză neconvenit și ocasiune de a obucni i-au dat de astă-dată erăi inscripționile, emblemele și stegurile maghiare folosite exclusiv pe clădirile oficiilor comune, unde după ce ar trebui să se aplice și inscripțuni, embleme și steguri croate.

Barabas și soții au susținut în ieră, că ura contra Ungariei este generală și afundă la Croații, și de aceea au afirmat, că turburările acuale din Croația sunt o analogie a evenimentelor dela 1848.

Acăsta este o esagerare, răspunză ministrul-președinte Szell. „E regretabil că se găsesc în Croația minorități, car nu cresc sentimente antimaghiare. Nu se poate însă dice, că totă Croația este pătrunsă de ură contra Ungariei“.

Cu cuvintele aceste ale primului ministrului nu prea armonizează însă comunicările ce le face densusul despre măsurile, ce le-a luat pentru su-

primarea „semnelor de răsvrătire“ croate.

„Banul“, dîse Szell, „a fost investit în decursul ultimelor zile c'un astfel de aparat de putere, încă în timp relativ scurt poate să suprime turburările“. În acest aparat de putere se cuprinde mai vîrtoș faptul, că s'au pus la dispoziția contelui Hedervary atâta trupe, de către va avea lipsă pentru suprimarea esceseelor și restabilirea ordinei.

Așa-dé tot nu e glumă cu turburările din Croația și, décă ar fi numai o minoritate neînsemnată, care le pune la cale, n'ar fi necesitate de a se desfășura atâtă putere în contra ei.

Adevărul nu se pare a fi la mijloc. Esageră Barabas, când vorbesce de pregătirea unei revoluții ca la 1848, esageră însă și ministrul-președinte, când crede, că Banul Hedervary va pute să suprime mișcarea numai așa peste noapte.

Se pare, că ura și amărăciunea Croatilor în contra sistemului Hedervary a ajuns la un grad extrem și că acăta numai cu forța li-se mai poate impune. Se pare, că mișcarea croată intențează în primul rând la reșturnarea Banului.

Sunt semne, că ura se îndreptă în prima linie contra persoanei Banului. Așa de pildă în Agram esenții au spart galantarele librărilor și ale fotografilor și luană de acolo portretul lui Hedervary, i-au găurit ochii.

Acum două-decă de ani, în 1883 au fost asemenea turburări în Croația, pe când era C. Tisza ministrul-președinte. Urmarea lor a fost, că Banul de atunci, contele Pejacevici, a trebuit să demisioneze dimpreună cu ministrul croat, și a fost trimis un comisar regesc în Agram.

Acăsta se poate repetă adăfătă cu Banul Hedervary, care e și mai puțin iubit de popor, decăt a fost antecesorul său.

„Nu cedăm — nu capitulăm“.

— Col. Szell despre situație.

In cuvintele acestea culmină și se resumă atitudinea cabinetului Szeil față cu situația, ce s'a creat în dietă și în teră prin obstrucționismul kossuthiștilor.

Diarele aduc scirea, că primul ministrul Coloman Szell a fost primit alătării, Martă, într-o lungă audiencă la Majestatea Sa monarchul, care a sosit Lună săra în Budapesta. Timp de o oră Szell a informat Coróna asupra stării reale a lucrurilor și diarele cari întrețin legături cu cercurile guvernamentale cred a sci, că Majestatea Sa a luat spre sciință raportul ministrului și n'a facut din parte-i nici o obiecție, din care s'ar putea bănuia, că n'ar avă deplină încredere în șeful guvernului. Szell s'a reîntors la cameră cu față radiosă și bine dispus, cum de mult nu l'au văzut amicii săi.

După audiencă primului ministrului s'a dat ocazie a se declara asupra situației. N'a făcut o acăta în dietă, ci înaintea unei delegații a funcționarilor, care s'a dus la el, condusă de secretarul de stat în retragere Vörös Ladislau, ca să-l roge a face să se desbată, în afară de ordine, proiectul despre regularea salariilor funcționarilor. Etă ce a dîs între altele d-l Szell:

„...In momentul acesta viu obosit din luptă, și de săi trebuie să port lupta, ba uneori ceasuri întregi trebuie să-mi forțez atenția... Si acum îmi arde fruntea de luptă. Acestei stări nu i-se poate face sfîr-

șit, decăt decă vom perseveră în rezistență pasivă... In interesul Coronei și al națiunii, nu pot permite, ca proiectele de lege recunoscute în general, ca fiind de un interes vital, să se ieșă de la țările dîlă din cauza luptei oposiției. Singur rezistență pasivă este unică corectă în continuarea luptei pentru libertatea maghiară, parlamentarismul și statul maghiar. *Nu cedăm și nu capitulăm*, căci nu se poate. De altfel sunt convins, că 3/4 din municipii simt cu noi și că în curând vor fi aici. Nu pot să sciu cât va dura lupta, și cînd va fi înfrântă, în Septembrie său în Octombrie?...“

Enunțarea astăzi de hotărîtă a primului ministrului e viu comentată în presă liberală și opositională. Se presupune, și cu drept cuvînt, că ceea-ce Coloman Szell a spus delegației funcționarilor, a fost numai o repetare a cuvintelor, ce le-a spus și Coronei, cerîndu-i aprobare pentru acăta atitudine a sa. Décă monarchul nu i-ar fi dat în privință acăta mâna liberă, negreșit că n'ar fi spus funcționarilor celea ce li-a spus: că adecă în cestiunea proiectelor militare *nu poate să cedeze ori să capituleze*, că nu va retrage aceste proiecte și că înainte de ce ele ar fi desbătute în cameră, nu va pune la ordinea dîlă alt proiect. Nu va disolva camera, n'o va amâna, ci va continua rezistență pasivă față cu obstrucționea, chiar decăt acă rezistență ar dura până în Septembrie său Octombrie.

După toate acestea se impune de la sine întrebarea: ce va face guvernul, decăt nici până în Octombrie nu-i va succede a desarma obstrucționea?

In privință acăta d-l Szell n'a dat până acum nici o lămurire.

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“.

Mórtea mea.

(Urmare).

„Nu facu economie cu lemnul“ dîse cu voce răgușită unul din bărbați „cosciugul e mai lung, decăt trebuie“.

„Cu atât mai bine“ dîse glumind al doilea, „cel puțin nu-i va fi strîmt în el“.

Nu eram greu și ei se felicitau, că n'au să pôrte o povară prea grea, căci aveau de coborât trei etaje. Când mă apucăram de umeri și de picioare, ea să mă ridice din pat, audii glasul domnei Gabin: „Brăscă afurisită! În tôte trebue să-ți bagă nasul. Ai să fugi d'acolo? Ti-o iu răta eu, să te uiți prin crăpăturile ușei!“

Dede a deschis negreșit ușa și și-a vrînt capul să vadă cum aşădă pe domnul în sicru, de-odată însă răsunăram două palme străsnice, după care urmă un plan-set cu sughit. Ér mama se întorse într-oareea de la ușă și începuse să povestescă oménii despre fata ei:

„Fata mea este de dece ană și este curiosă peste măsură. Nu o bat în tôte filile, dér și cer să mă asculte.“

„O“, răspunse unul, „tôte fetițele sunt așa, dacă este vr'un mort în casă să furișă prin tôte colțurile, ca pisicile, ca să vadă câte ceva.“

Zăceam întins în cosciugul meu și aș fi crezut că mă aflu tot în pat, dacă brațul meu stâng n'ar fi fost prea strîns de scândura cosciugului. Grație împrejurării, că eram de statură mică, aveam loc de ajuns în cosciug, cum diceau oménii.

„Așteptați o clipită“ dîse domna Gabin, i-am promis nevestei lui, că-i voi pune o pernă la cap“.

Oménii însă se grăbău și apucăndu-mă bruse, mi-au vrînt perna sub cap. Unul din ei căuta un ciocan și înjura, fiind că nu găsia; ciocanul său îl uitase și acum trebuia să cobore cele trei scări.

Acoperișul fu pus pe cosciug, ér eu simții o sguduire în tot corpul, când audii două lovitură bubuitore de ciocan cu care s'a băut cel dintâi piron...“

Acum s'a sfîrșit. Eu am trăit. Urmai pironele unul după altul și loviturile de ciocan urmău în tact. Era par că ar împacheta pome uscate, cu atât indiferență își isprăveau oménii afacerea.

Acoperișul era pus și sunetele de

afară se audiau ca din depărtare, încurate. Ultimele vorbe, ce le mai audii în odaie erau ale bătrânei vecine, care dîse: „Mergeți încet în jos și băgați de sémă, că în etajul al doilea corlata e cam sloboadă“.

Mă duceau acuma și aveam sensație, par că măafla pe marea furtună.

Din acest moment, încep a fi amintirile mele cam nelămurite, totuși îmi aduc aminte, că un singur cuget mă preocupa, un cuget nesocotit așăputé dîce, căutam adepătă a-mă da cont de drumul, pe care mă duceau. Nu cunoșteam o singură stradă din Paris și habar n'aveam cam în ce direcție sunt situate cemeteriile acestui oraș. Totuși îmi fortam totă atenția, spre a afla, decăt cotim în dréptă său în stânga. Furgonul mortuar se scutura pe pavagiu și sgomotul produs de rótele trăsuriilor, precum și cel produs de picioarele pietonilor, făcea un echou ciudat în cosciugul meu. Întâi îmi puteam da binișor sémă de drumul, pe care pornisem: sciam înțotdeuna, când mergeam în dréptă și stânga — mergeam în pas, apoi ne oprirăm — am înțeles, că eram înaintea unei biserici; când am pornit d'aci mai departe, perdiu ori ce orientare; sunetul clopotelor îmi trada,

când treceam pe lângă vr'o biserică, ér când furgonul nu se scutura așa tare, sciam că mă aflu pe vr'o promenadă. Eram ca un condamnat la mórte, care înainte de a sosi la locul execuției este mai mult mort, decăt viu.

Furgonul se opri și cosciugul îl luară jos. Sgomotul pătrundeai aici din depărtare, trebue că ne aflăm într'un loc isolat, între arbori și cerul liber d'asupra. Trebuie, că au venit câteva persoane cu noi, Simoneau și pote înca cineva, căci audiam cum conversășă șoptind. Audiam și cântare de psalmi: un preot recita rugăciuni latinescă. Vr'o două minute a durat tro-păitul împrejurul meu, apoi simțiam, cum mă slobod în jos. Funile se frecau de muchile cosciugului, ca un arcuș de cérde, și dedea nisce sunete surde, ca strunele ce se rup de la un instrument musical. Aceasta era sfîrșitul. O trântelă îngrozită urmată de un bubuit ca de tun îmi sgudui capul, o a două trântelă simțiam cum îmi sgudui picioarele, ér a treia și mai puternică îmi cădău cu atâtă putere pe piept, încăt credeam, că cosciugul s'a rupt în două. — Si am perdit conștiința.

(Va urma.)

Croatii și Maghiarii.

(Discușiuni importante în dieta ungară și în „Reichsrath“).

Evenimentele din Croația au deșteptat îngrijiri seriose în cercurile politice din monarhie. Mișcările din Croația n'au numai un caracter pur social, ci mai mult un caracter pronunțat politic și național, după cum se poate vedea și din memorandul opoziției croate, ce l'am schițat în numărul nostru de eră. Croații își au tînta lor bine definită. Ei vor să devină absolut independenti de Ungaria, vor ca limba maghiară și tricolorul maghiar să fie eliminate din usul public în Croația și prin resturnarea Banului Khuen-Hedervary să pună stăvila dominației actualului sistem politic, cu care nu numai conducețorii politici croați, ci păturile largi ale poporului sunt forte nemulțumiți.

In urma scirilor mai mult său mai puțin esagerate despre turburările din Croația-Slavonia, éta ce s'a petrecut în dieta ungară:

Deputatul 48-ist Bela Barabas luând cuvântul în ședința de Marti, spune, că Maghiarul numai cu mare durere și cu amărăciune poate să vorbescă în afacerea acăsta. Vieta Maghiarilor este primejduită în Croația. De sus de la cercurile înaltei societăți croate până jos la plebe, toți sunt pătrunși de-o fanatică ură față cu Maghiarii. Oratorul descrie apoi întemplierile din Brod, unde se țin adunări, cu deviza: Morte Maghiarilor! Maghiarul e sistematic prigonit în Agram și niciodată nu s'a comis nepedepsit atâtea delictă și insulte la adresa Maghiarilor, ca acum. Care este cauza cutezanței Croaților? Causa este, că elementele acestea privesc în sus și se încred în aceea, că voința împăratului este cu ei. Numai aşa poate să fie, căci dacă regele nu sără pune pe punctul de vedere al naționalităților, ar fi de ajuns un semn, pentru că să înceteze stările acestea. Când sub standard german tinerimea noastră e forțată a cântă „Gotherhalte“, de găba întrebă, unde e regele? (Rigo Ferencz: Nu există rege! — Presidentul il chéma la ordine). Nimeni nu lămuresc pe regele maghiar asupra evenimentelor din Croația, niciodată nu vedem pe regele maghiar. Maioritatea? Se poate că cu aprobatia ei se întemplă totă aceasta, căci ea tace. Să ia dracul o astfel de majoritate, care exercită puterea aşa, că suferă palmele pe obrajii nației maghiare. D-l ministrul-president să-și deschidă urechile la plângerile funcționarilor maghiari, dăr n'are urechi, ér mânile să sunt legate. (Olay L.: Tote acestea se pun la cale din Viena. Tocmai ca la 48). Trebuie să-i lovim. E o ingratitudine ceea-ce fac Croații. Cartea albă ce le-am dat-o, n-o răspântesc cu ură, sunt setoș de sânge maghiar. Lucrurile acestea croațesc pot să fie plăcute în Viena, pe noi însă ne turbură. Croația e în pragul revoluției și guvernul unguresc trebuie să useze de armele cele mai puternice.

Coloman Szell, ministrul-president, recunoște și el, că în Croația se ivesc aparițuni forte seriose și îngrijitoare, provocate în mod măestrit și cu sistem, ba în straturile tărâmei se ivesc și tendențe comuniste. Banul croat urmăresc cu cea mai mare trezvie aceste aparițuni și evenimente, a luat chiar măsură preventive contra lor și procede cu estremă energie față cu turburătorii. C'un asemenea aparat a pășit tocmai dilele acestea și sunt convins, că în scurt timp mișcările vor începe. Nu s'a întemplat niciodată o vătămare a emblemei său limbei maghiare, care să nu fi fost pedepsită. Nu este adeverat, că mânile ne sunt legate și că am tolera totă. In Croația au fost trimise forțe armate suficiente pentru restabilirea ordinei. M'am înțeles însu-mă cu Banul, ca să pună în aplicare dispozițiile cele mai energice pe întreg teritoriul Croației, pentru că ori unde s'ar ivi turburi, să le suprime cu forța armată. E o poveste

ceea-ce se dice despre mâna Vienei. Totomai în Viena aparițiunile de cără am vorbit, au fost întempiate cu cea mai mare îngrijire din partea tuturor factorilor, și se vor lua de acolo energice măsuri, unde e necesar. Nu se poate însă să se facă o razzia generală în Croația și să se atace aceia, cără n'au greșit nimic. Minoritățile turbulente și elementele turburătoare trebuie pedepsite, suprimate, dăr nu trebuie să se declare din parlamentul Ungariei răsboiu Croației. Acăsta nu e niciodată corect, niciodată politic, niciodată oportun...

S'a șis, că Croații, și naționalitățile, cără nu se astimpăra, privesc spre împăratul. Ei bine, dacă cineva ar face acăsta, zadarnic ar face-o, căci în afacerile tărilor aparținătorilor coronei St. Stefan nu există împărat, ci numai rege, împăratul nu le va da sorință, ér regele nu ține sămă de căt de statul maghiar, *de ideea de stat maghiar!*

*

In aceea-și di când s'a vorbit în dieta din Budapesta despre evenimentele din Croația, s'a ridicat și în „Reichsrath“ o voce. Deputatul Bianchini a luat cuvântul pentru a-și să prima nemulțumirea față cu atitudinea ministrului president Koerber, care a denegat răspunsul la o interpellare a sa în cestiunea acăsta. Bianchini a aruncat din nou oleu pe foc și a pretins repetit amestecul Austriei, deoarece — disse el — regatul croat e independent de Ungaria și evenimentele de acolo aruncă o umbră posomorită asupra monarhiei.

„Împăratul în Budapesta“.

Sub titlul de mai sus „N. Fr. Pr.“ publică o corespondență din Budapesta cu data de 11 Maiu, din care reproducem și noi următoarele:

Împăratul a sosit astă-sără. Pentru timpul petrecerei sale aici se proiecteză serbări sgomotăse. Se astăptă sosirea, mai, multor Archiduci și a reprezentanților statelor străine acreditați în Austro-Ungaria. Dilele proxime Burgul din Buda își va deschide somptuoșele sale saloane, unde împăratul va da o mare serbare și va intra în contact direct cu societatea ungurească. Mercuri sără se va ține serberea pe Dunăre, căreia adă în ședință închisă a camerei i-să dat sanctiunea politică, cu totă cănăre niciodată un titlu la acăsta. Serberea pe Dunăre are noima, că e pusă în serviciul filantropiei. Se proiecteză și arăta frumusețele capitalei ungare, care răsfățându-se acum în podobele-i de primăvară, ofere un tablou neasemănător, într-o mare de lumină artificială. Împăratul a promis că va privi serberea din balconul palatului din Buda și a permis, ca însuși palatul, luminat feric, să devină centrul serbărilor. Totuși intransigenții partidului independent au multe obiecții de făcut. Si ei au dreptate, când dic, că situația politica nu e de natură spre a fi celebrată prin asemenea serbări. Istoria învăță însă, că cei ce strigă după pâne și jocuri nu se sinchisau de constelația politica. Ei n'au vrut să admită, că edificiul parlamentar să-și oglindescă nobilele contururi prin strălucirea liniei de foc în apa Dunării. Acești revoluționari în ediție portativă sunt omeni ciudăți. Ei afecteză o lipsă de loialitate, care (lipsă) le este cu desăvârșire străină.

Corespondența spune mai departe, că Monarchul va chema la sine mai mulți politicieni, spre a-i consulta asupra situației.

Guvernul până acum a observat rezistență pasivă față cu obstrucționea, deoarece d-l Szell crede, că ar fi contra principiilor sale de a apela la măsuri mai energice. Totuși pasivitatea acăsta nu poate fi de durată mai lungă și lumea a început să pună întrebarea, dacă n'ar fi indicată disolvarea corporilor legiuitorii? Se înțelege, că în acest cas guvernul ar avea o situație din cele mai grele, deoarece proiectele militare nu sunt de loc populare.

Partidul liberal până în momentul de față sprijinesc pe șeful său, cu totă acestea au început să se manifeste tendințe centrifugale în rândurile liberalilor și mulți sunt de părere, că un eventual cabinet Apponyi ar putea desarma opoziția.

O altă grupă a partidului liberal, al cărei inspirator ar fi Banffy, aliată în cîteva puncte cu grupul contelui Tisza, manifestă de asemenea dorința unei schimbări de cabinet, care să-și începe activitatea sub egida unor concesiuni militare stîrse în favorul limbii maghiare.

In tot casul se astăptă ca prezența Majestății Sale să producă o soluție, cu atât mai vîrtoasă, că din Croația vin sciri neliniștitore.

Chestiuni agrare.

II. Remediile.

(Urmarea a 6-a.)

Comasările. Din cele expuse până aci putem trage ușor concluziunea, ce ar fi de făcut și la noi sub raporturile actuale. Că și la noi nu merg lucrurile tocmai pe calea cea bună a progresului, dovedă este emigratiunea tuturor elementelor: culte, semiculte și a brațelor de muncă, totă egal de necesare pentru transformarea agriculturii extensive primitive, ereditate din moșii și strămoșii, în o cultură mai complexă și mai sistematică. Până acum nu s'a găsit aplicării în patrie elementelor culte decât pe cariera de *advocat*, care în sine nu este o *meserie productivă*, — ori căt de rentabilă și comodă ar fi pentru indivizi și familii. De-o clasă productivă burghesă română la târguri și orașe încă nu putem vorbi.

Cu tot progresul îmbuierător al Băncilor și aglomeratiunea în școale și cărări carierele liberale, este absurd să vedem doar populația rurală în masă și gohindu-se sate românesc și mixte de locuințorii români, pentru a da pe urmării în minele și fabricile de pește Ocean, pe când acasă este încă destul teren de dezvoltat și pămînt de cultură, care să ne îngrijit din lipsa de *capital și de brațe*, cără să-l cultive în mod rațional și conform cu cerințele timpului. Apoi România din Transilvania au în a lor stăpânire cele mai multe materii prime, cu cără a dotat muma natură frumoasa teră a Ardélului, ér căderile și cursurile de apă din satele și de pe hotarele lor, cîfrăză la milioane de cai putere. Societăți cooperative și culturale românesc se pot înființa și forma mai bine acasă între ai săi, decât peste 9 țări și 9 mări — fie în America, fie în Africa-de-sud, ori în Oceania, Canada etc.

Pagubă însă, că inteligența noastră de la sate și târguri, este *glebae adscripta* de ignoranță și încăpăținarea multimei. Terenul gente greu sub povara enormă a birurilor și daturilor de tot soiul ce i-se cer peste an, sub care abia își mai duce misera-i viață, de pe-o di pe alta. Statul nu-i poate ierta și reduce nimic din birurile și imposibile actuale, față de povara enormă de datorii, ce are contractate și el în teră și străinătate.

Reforma și ușurarea terenului nu poate veni decât de la el însuși și prin sine: îndrumarea lui pe calea *culturii raționale* și a progresului, cu trecerea de la sistema trienală cu ogorul obligător tot al 3-lea an, la *cultura alternă*, ca să-și poată cultiva întrăga moșioră în fiecare an și să-și poată sămăna *trifoiu și lucernă*, ca să-și țină și vitele mai bine, și să producă și gunoiu mai mult. Apoi desvoltarea căt mai mult posibilă a acelor ramuri de producție locală, pe care solul, clima, cursurile de apă le favorizează într-un mod deosebit. Pentru aceste se cer și inteligență și spirit de întreprindere, și credit. La acestea totuși însă este de neapărată trebuie să introducerea *comasărei* prealabilă a tuturor terenurilor agricole și finațelor — cu rare excepții și puține sate de munte, pentru a reduce din complexul *enorm de spese și perderi de timp* cu alergatul în sus și în jos, fără de nici un folos, și să-i da posibilitatea fiecărui de a-l munci și

cultiva mai sistematic, servindu-se de tot avantagele ce-i oferă natura și localitatea. Apoi înființarea și dezvoltarea societăților cooperative de producție și desfacere în locul Băncilor și Societăților de credit și economii *pur capitaliste* de aici.

A mai vorbi cui-va despre importanța și utilitatea *comasărei*, a întrunirea și regulării din nou a proprietății private într-un stat, unde există legi deja de utilizat de secol, cără se aplică și s'au aplicat de aici de mai multă vreme, s'ar părea face esces de zel și a căuta să spargi ușă ce de aici este deschisă. Si totuși nu este așa. Legea a putut fi necesară și utilă, dăr a fost greșit modul, cum s'aplică ea, și după rezultatele ce a dat în cîteva comune poporul nostru să feră propriațate-i parțială și atomizată și să vălmășie.

Comasarea în ochii lui nu era să-i înlesne și face mai ușă cultura și să îlosință pămîntului, ci de a-l pune în imposibilitatea de a mai ține vitele afară la cîmp; în ochii privilegiilor de odinioară și marilor proprietări, a forță și în pune comasarea pămînturilor de cultură era egal cu a-și aronda și ameliora proprietatea particulară în muncă și să spări proprii prin luarea pămînturilor celor măbune de la săteni, în schimb celor de clasă și calitate mai inferioară, și a o măsă rotundă prin pămînturile ce i-se cuvînă din pășunea și pădurea comunală. Comasarea deci era și în ochii unora și altora: *spargerea și dismembrarea pășenii și pădurii comunale*.

(Va urma.)

Evenimentele din Balcani.

Din Constantinopol se telegrafizează, că pe baza unei iradele a Sultanului, *politica espulsat pe toți Bulgarii din Constantinopol*.

= Trupe turcescă au pustuit total satul Markovo, unde bănuiau că se află ascunse bombe de dinamică.

= Pórtă declară, că arestarea a numitei inteligențe bulgare e necesară, dorece membrii acestei inteligențe fac parte din comitetele macedonene și participă la uneltilor acestora.

= Diarul „Vecernă Postă“ din Sofia cel mai răspândit diar din Bulgaria, publică următorul articol de fond, în cîteva conflictele bulgaro-ture:

„In curînd Turcia va aflat nu numai cererile noastre, dăr și condițiunile noastre numai atunci incidentul se va considera închis.

„Si atunci nu Sangiacul (steagul sfânt al profetului), nu Ethniki Eteria... îi va pută fi de vre-un folos.

„O putere subterană o răde.

„Acăstă putere are mănci nenumărate baloane și d-asupra 180,000 de bombe.

„Bombele au fost puse la incercare baloanele însă încă nu.

„Când li-se va da drumul și lor, focul va începe să se reverse, Dolmabahçe și Ildiz-Kioscul vor fi prea înguste pentru a le încăpea.

„Pentru fiecare suflet pierdut, Macedonia vor lăsa deces; pentru fiecare copil inocent, o sută, pentru fiecare vîduu pierdută, un oraș întreg.

„Si dacă până atunci flotele internaționale din Salonic nu se vor putea întrelege în ce mod să intervină contra Turciei, atunci armata bulgară, sub zidurile Constantinopol, va executa un mandat de numele ei“.

După ce vorbesc de îsprăvile eroice ale armatelor bulgărești contra bizantinilor și latinilor, amintesc luptele cu Charlemagnu și termină cu aceste cuvinte: „Dacă vrea Dumnezeu, cu ajutorul lui nu vom rămâne datori nici Turciei. Noi nu cerem satisfacție, ne-o vom lăsa singuri“.

= Guvernul grecesc a trimis Portoforul în care-i recomandă să împiede continuale asasinate ale Grecilor din Macedonia.

Nu trece niciodată o zi — adăgoz notă fără să se comită asasinate grecești asasinate ordonate de comitetul bulgaro-macedonean.

SCIRILE DILEI.

— 1 Maiu v.

Comisar al guvernului pentru esențul de maturitate la școala superioară comercială română din Brașov a fost numit d-l Nic. Putnoky, directorul gimnasiului din Lugoș.

Inspecție. D-l Alexe Kuncz, directorul superior al circumscriptiei Cluști, a sosit eri la Brașov, spre a inspecta gimnasiul român gr. oriental.

Nou avocat în Brad. D-l Dr. Ioan Papp anunță, că și-a deschis cancelarie de avocat în Brad, comit. Hunedoarei, judecătoria Baia de Criș.

Măcelul din Basarabia. Guvernul rusesc a trimis guvernatorilor o circulară în care se descrie masacrul de la Chișineu. Cifrele oficiale ale victimelor sunt: 45 morți, 74 grav răniți și 350 mai puțin grav răniți. Vr' 700 de case și 600 de prăvălii ale evreilor au fost prădate. În circulară se recomandă, ca în cas de tumulturi, autoritățile să intervie imediat, luând asupra lor direcțunea represiunilor.

Contesă mărtă de fome. Se serie din S. Petersburg, că contele Iosif Potocki, proprietarul a o sută de domenii, s'a îmbolnăvit grav mai deunăd și doctorii au constatat, că băla lui este incurabilă. Soția contelui atât de mult s'a măhnit de acăsta, încât două săptămâni n'a măncat nimic și după două săptămâni a murit de fome.

Omorit de locomotivă. Cât de pri-mejdios este a umbla pe linia trenului s'a vădut alătări pe linia dintre Gyertyámos și Beregsu (Bănat), unde cantonierul Martin Szaraz fù surprins de un tren accelerat, a cărui locomotivă ajungându-l, l'a trântit de pe terasament cu atâtă forță, încât a rămas mort pe loc. Nenorocul lui a săpă după sine o văduvă și trei copii.

Timp de 80 ani servitòre. În Mährisch-Schildberg și-a serbat dilele acestea servitòrea Ana Sembera din Hermanitz în etate de 96 ani. jubileul de 80 ani, de când se află în serviciul familiei König-Behrâna lucrăză și astăzi după putință și își aduce aminte forte bine de evenimentele din tinereță. Ea vede bine și citește fără ochelari.

Epitaf îngrozitor. Cel mai grozav epitaf din toate cimitirile din lume este fără îndoială epitaful de pe monumentul ridicat de curând în cimitirul din Dobritin. Aceasta este monumentul familiei Moricz, ridicat de societatea Emke, căreia ultimul membru al familiei Moricz i-a lăsat o moștenire de 15.000 fl. Epitaful a fost scris de testator și are următorul text unguresc, pe care îl dăm în traducere:

Aici odihnesc în Domnul:

Iosif Moricz sen.
decedat în etate de 62 ani,
împușcat de fiica-sa.

Elisabeta Moricz,
sfârșită în etate de 17 ani prin sinucidere.
A împușcat pe mama-sa.

Iosif Moricz junior,
decedat în etate de 27 de ani în temniță.
A împușcat pe tatăl său.

Vecinica îndurare să le fie milostivă sărmănelor suflete păcatește.

Dela comună.

Eri în 13 Maiu n. reprezentanța comunală a orașului Brașov a ținut ședință ordinată. Acesteia i-a premars o ședință estra-ordinată sub președinția d-lui viceșpan Dr. Fr. Jekel, în care s'a făcut alegerea diferitelor comisiuni orășenești, precum și alegerea unui conducător a expeditiului, post devenit vacant la primărie.

Inainte de a se procede la alegerea comisiunilor, membrul maghiar Iuliu Moor a cerut cuvântul pentru a se plângă, că în cele 17 comisiuni orășenești, ce sunt a se alege din nou, s'au aflat păță acuma între 100 membrii numai 6 Maghiari, pe când Români au fost reprezentanți în ele

cu 15 membri. Si acăsta cu toate că în reprezentanța comunală sunt adăi mai mulți membrii maghiari, decât Români. Maghiarii doresc să fie cel puțin în aceeași măsură ca Români reprezentanți în comisiuni. Face cunoscut, că consiliu săi cer votare secretă pentru toate comisiunile. În fine spune, că ei au pus numai pentru acele locuri, cără au rămas vacante în comisiuni, candidați maghiari.

Advocatul Carol Adam arată, că aceste comisiuni în cea mai mare parte n'au mare importanță, întrucătăto magistratul le îsprăvesce toate. Totuși s'a avut tot-dăuna în vedere să fie reprezentate căt mai bine în aceste comisiuni interesele generale. Nișă Maghiarii în Blumăna nu țin sămă de minoritatea săsescă și au ocupat acolo tot terenul numai pentru Maghiari. Propune, ca adunarea să găsească o modalitate, prin care să se potă satisface și cererea Maghiarilor, fără să fie de lipsă a se face votare secretă pentru toate comisiunile. Cere că pentru scopul acesta să se suspende ședința.

Viceșpanul suspendeză ședința pe timp de 10 minute. Sașii și Maghiarii se înteleg împreună, stabilind o listă pentru locurile vacante din comisiuni. Rezultatul a fost, că în acele locuri fură candidați și vre-o trei păță la patru Maghiari.

A urmat apoi alegerea conducătorului de expedit. A fost ales în postul acesta cu 69 voturi funcționarul de la oficiul de dare Wilhelm Klein. Devenind printre asta postul acestuia vacanță, a fost ales în locul lui Klein cancelistul Wilhelm Niemands, ér în locul lui Niemands fù ales Friederic Ascht.

În ședință ordinară ce a urmat sub președinția primarului, sunt de notat cu deosebire 3 puncte. La punct 5 Iuliu Moor și soții au propus, ca de aci încolo protocolul ședințelor reprezentanței orășenești să fie purtat și în limba maghiară. După ce la cererea d-lui Dr. Flechtenmacher s'a cedit numele celor ce au subscris propunerea, adunarea a primită fără de nișă o discuție și s'au și ales îndată trei dintre membrii maghiari ca verificatori ai protocolului ședinței, ce se va dresa și în limba maghiară.

La punct 11 s'a decis, în urma stăruinței membrilor români, că erau de față, ca propunerea magistratului pentru cassarea fântânei săritore de pe locul liber dinaintea gimnasiului român, să fie respinsă; fântâna să rămână la locul ei și să fie provăduță cu apă de ajuns.

În comisiunea permanentă fiind a se alege un membru, a fost ales cu majoritate de voturi Iuliu Moor.

Ședința a fost forte bine cercetată. Si dintre membrii români au fost de față partea cea mai mare.

C. A. Rosetti.

(Din memoriile regelui Carol.)

III.

19 Aprilie/1 Maiu 1871. Alegerile pentru consilul comunal din București au avut rezultat contrar celor din anii trecuți: Nișă un candidat al partidului opozițional liberal n'a fost ales. C. A. Rosetti, care a rămas împreună cu Brătianu conducătorul partidului liberal — probabil în urma acestei înfrângeri — comunică în „Românul”, că are de gând să părăsească și a înființa în sudul Franței un pensionat de băieți. Ororile Comunei din Paris au avut efect calmant și asupra spiritelor estreme din România.

7/19 Martie 1876. Ioan Brătianu, pe care principalele nu-l văduse de mult, este primit în audiență și se pronunță asupra situației României, pe care atât cu privire la raporturile de partide în intern, cât și cu privire la raporturile externe: — criza orientală — o astătoare precară. Sfatul lui este, ca să fie chemată la conducerea afacerilor opoziției unită, care reprezintă toate nuantele de partid și printre membrii căreia se numără, afară de Brătianu, Ion Ghica, Cogălniceanu, Epureanu, C. A. Rosetti, Vernescu și D. Sturdza.

1/13 Aprilie 1876. Principalele cariere pe Ion Brătianu, care împreună cu C. A. Rosetti este suflul coaliției. El se pronunță cu rezervă asupra crizei, stăruie însă pentru rezolvarea ei. Décă nu

vine opoziția la cârmă, tăra și tronul vor fi expuse la mari pericole....

8/20 Maiu 1876. După o serie de mai mulți ani, C. A. Rosetti, care nici odată n'a făcut taină de sentimentele sale republicane, este primit în audiență la principale.

3/15 Iunie 1876. Începutul alegerilor pentru cameră. C. A. Rosetti le conduce în sensul partidului liberal. Partidul conservator de curând retras de la putere nu are speranță să obțină nici o duzină de mandate.

27 Iunie / 9 Iulie 1876. C. A. Rosetti fù ales președinte al Camerei — o dovadă despre coloritul radical al majorității — Epureanu simte, că își pierde influența și că nu va mai pute rămâne mult timp ministru-președinte.

10/22 Iulie 1876. Camera predă principelui răspunsul la mesajul Președintelui camerei C. A. Rosetti și dă cetire. Adresa foarte lungă nu este alt-ceva, decât un act de acuzație contra cabinetului anterior.

7/19 Octombrie 1876. Ion Ghica pleacă cu misiune specială la Londra, C. A. Rosetti la Paris, spre a trata cu Anglia și Franța asupra convențiunilor comerciale.

24 Octombrie / 5 Noemvrie 1876. C. A. Rosetti a semnat cu ducele Decazes în Paris o învoială comercială, căreia are să-i urmeze convenția definitivă.

2/14 Aprilie 1877. Abdul Kerim-pasa a plecat la Șumla să ia comanda armatei de la Dunăre. Imperatorul Alexandru este aşteptat în Chișineu. Principalele la dorința lui Brătianu chiară la sine nu numai pe actualii, ci și pe foștii miniștri și diferiți bărbați de stat români, spre a le audi sfatul în acăstă situație fatală. Se discută îndelungat în dreptă și în stânga; rezultatul final este, că majoritatea neminiștrilor prezenti, D. Ghica, Bosianu, Ion Ghica, Epureanu, A. Goleșcu se pronunță hotărât pentru neutralitate. Numai Cogălniceanu și Rosetti sunt pentru o înțelegere cu Rusia. Principalele însuși este adversar neutralității, prin care s'ar enunța anihilarea României ca stat....

25 Aprilie / 7 Maiu 1877. C. A. Rosetti stăruie pentru a declara independența. Diarul său „Romanul” publică un prim articol răsboinic, cerând o participare directă a României la răsboi.

10/22 Maiu 1877. Serbarea națională se celebrăză aici solemn, ca diua declarării independenței... În sala tronului mare recepție. După adresa Metropolitului vorbește Dem. Brătianu, vice-președintele senatului, salutând pe principale, ca pe primul rege al României. Președintele camerei C. A. Rosetti îi aduce aminte principelui de cuvintele sale pronunțate înainte de asta cu 11 ani, când a sosit în București și a dis, că a devenit Român, părăsindu-și patria și familia, pentru ca să împărtășească adăi ca cetățen, mână decă va cere trebuința ca soldat sărăcia bună său rea a tării. Rosetti își exprimă admirăriunea pentru devotamentul, cu care principalele și-a îndeplinit promisiunea.

22 Maiu / 3 Iunie 1877. Principalele acordă marea cruce „Steaua României” miniștrilor I. Brătianu și Cogălniceanu, celor doi metropoliti, generalului Golescu și principelui Dem. Ghica. Președintele camerei Rosetti cere permisiunea, să refuse onoarea cu care era să fie și el distins, deoarece principiile sale republicane îl interdic purtare de ordine: el asigură pe principale, că își păstrează ce e drept idealurile tineretelor și rămâne republican, însă cu toate acestea ca politician real nimic nu poate dori mai bun pentru patria sa, decât să stea în fruntea ei un domitor atât de accesibil pentru orii ce mișcare de libertate, cum este principalele Carol, căruia în totdeauna îi va fi credincios supus.

27 Maiu / 8 Iunie. Sosirea Tarului în București. Președintele camerei C. A. Rosetti, care este tot-odată și primar al capitalei îl salută la gară...

20 August / 1 Septembrie 1877. Trecerea Dunării. Brătianu și C. A. Rosetti, care sunt de față, emoționați și esprimă principelui fericirea, ce o simt în acest moment solemn, când în tinerimea României, înarmată de răsboi, trece Dunărea, spre a căuta pe dușmanul ereditar în propria lui țară. Nișă odată n'ar fi sperat, că vor trăi să vadă acăstă di mare.

A. P.

Convocări.

P. T. membrii ai societății române de diletanți „Progresul”, din Făgăraș preconizează și alii binevoitori ai acestei corporații sunt invitați să participe la adunarea generală ordinată, ce se va întâne în localul obișnuit (inst. Furnica) din Făgăraș, Dumineca în 24 Maiu st. n. la 3 ore p. m.

Obiectele; 1. Deschiderea ședinței 2. Constatarea membrilor îndreptății la votare. 3. Inscrisarea de membrii noi și incasarea taxelor. 4. Alegerea comisiunilor. 5. Raportul general al comitetului. 6. Raportul cassierului. 7. Censurarea acestor raporte și referirea comisiunilor. 8. Curente sl proponeri diverse. 9. Constituirea comitetului și al biroului pe un nou period de trei ani. 10. Statorarea timpului proximei adunări generale. 11. Inchiderea ședinței.

Din ședința comitetului ținută la 8 Maiu 1903 în Făgăraș.

Dr. Octavian Vasu, Costi Toma, președinte. *

Despărținăntul „Făgăraș” al reuniunii învățătorilor din archidiocesa gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, își va întâne adunarea de primăvară la 17 Maiu st. n. a. c. în școală gr. catolică din Harastăș la care sunt invitați P. T. membrii precum și toți de amicii învățămentului poporului.

1. Asistarea la serviciul divin la orele 8 a. m. 2. Deschiderea ședinței. 3. Ascularea esamului elevilor școlei gr. cat. din Harastăș. 4. Constatarea membrilor. 5. Cetirea disertației: „Insenmătarea disciplinei în școală” prin d-l S. A. Dorgo înv. 6. Incasarea taxelor. 7. anunțarea unei persoane disertante, precum și acelei care va întâne prelegerea practică cu ocazia adunării proxime. 8. Fixarea timpului și locului pentru adunarea proximă. 9. Apreierea esamului și disertației întâne. 10. Propunerile și interpellările. 11. Încheiere.

Ercea, 20 April 1903.

Dumitru Ciococa, Aurel Căliman, președinte. notar.

ULTIME SCIRI.

Budapesta, 13 Maiu. Folia oficială publică în numărul său de adăi prea înaltul decret, prin care Maiestatea Sa numește pe episcopul gr. cat. de Lugoș Dr. Demetru Radu, episcop gr. cat. în scaunul vacanță de Oradea mare, ér la scaunul de Lugoșu devenit prin acăstă vacanță, numește pe canonicul metropolitan din Blași Dr. Vasile Hossu.

NECROLOG. Văd. Alexandru Rákóczy de Kapolna născ. Maria Filep cu fiul său Alexandru, Ana Filep măr. Alexandru Stan de Szaplonca și soțul său cu înimă înfrântă de durere anunță ireparabile pierdere, ce au încercat prin mormă prea iubitului lor tată, socru și bunic Stefan Filep de Remetea, președinte de tribunal în pensiune, membru viril al congregației comitatului Sătmăra etc., început din viață în etatea de 80 ani, după un morb scurt în 10 a curentei la 11 ore séra. Osémintele scumpului defunct se vor astruca după ritul gr. cat. în 13 a curentei la 3 ore p. m. în cimitierul familiar din Remetea, lângă osémintele prea iubitei sale soție Eleonora Beöthy de Oradea-Mare. Serviciul religios se va oficia în biserică gr. cat. din Remetea în 14 a curentei la 9 ore a. m. Remetea (Chioar), la 11 Maiu st. n. 1903. Fie-i țerina ușoră și memoria eternă!

Literatură.

— „Balade poporale” de Avram Cornea. O broșură elegant tipărită de 137 pagini, conține o mulțime de poezii populare, care caracterizează fantasia poetică a poporului nostru. Aceste poezii s'au cules de autor de la uu lăutar din Bănat cu numele „Vincenție Micu”. Prețul broșurei e 1 cor. 60 bană plus 20 bană porto. Se poate procură de la tipografia A. Mureșanu, Brașov.

— A apărut tomul I. din „Novele” de Vasile Ranta Buticescu. Broșura are 286 pagini și conține istorioare frumose scrise într-un limbaj plăcut. Prețul ei e 1 cor. 60 bană plus 20 bană porto

Tragerea de la 22 Maiu.

Invitare de a-și încerca norocul cu un los de classă dela Firma **MIHALOVITS & NUSSBÄCHER, Brașov.**

Prețul pentru losuri:

1 ₁	1 ₂	1 ₃	1 ₄
K 12.—	K 6.—	K 3.—	K 1.50
Lei 12.70	Lei 6.35	Lei 3.20	Lei 1.60

La trimitere cu poșta
40 fileri mai mult.
80 bani "

Cursul la bursa din Viena.	Impr. ung. cu premii	100.65	Napoleondor	19.06
Din 12 Maiu n. 1903.	Losuri pentru reg. Tisei și Seghedin .	100.45	Mărți imperiale germane	117.10
Renta ung. de aur 4%	Renta de argint austr.	121.25	London vista	239.70
Renta de corone ung. 4%	Renta de hârtie austr.	101.10	Paris vista	95.22½
impr. căil. fer. ung. în aur 3½%	Renta de aur austr.	93.40	Rente de corone austr. 4%	95.15
impr. căil. fer. ung. în argint 4%	Losuri din 1860.	153.80	Note italiene	—
Oblig. căil. fer. ung. de ost I. emis.	Actii de ale Băncii austro-ungară .	16.30		
Bonuri rurale ungare 3½%	Actii de ale Băncii ung. de credit. .	728—		
Bonuri rurale croate-slavone	Actii de ale Băncii austri. de credit	671.25		

De închiriat dela sf. Mihai,

Scheiu, Strada Prundului 37,

în apropierea Băilor de abur, poziție frumoasă, o locuință spre stradă parter înalt (cu galerie acoperită, care constă din 3 odăi mari, bucătărie, și folosirea spălătoriei).

Locuință spre stradă:

3 odăi, una spre grădină, bucătărie cu apaduct, cămară etc. (folosirea spălătoriei).

Informații la proprietarul **Carl Kammer**, Tîrgul grâului nr. 5, său în casa din Strada prundului nr. 37. 2-3 (960)

LOSURI DE CLASĂ la Loteria XII-a în condițiuni originale.

Losurile vândute prin noi au făcut până acum căștigurile principale de:

100,000 80,000 50,000 25,000 Coróne,

și afară de aceste încă circa: **dece milioane în total!**

Serviciu prompt!**Serviciu prompt!**

In cas de căștig se păstrează cea mai mare discrețune!

Prețurile losurilor:

Los întreg, 12 corone	jumătate los, 6 corone	sfert de los, 3 corone	optime de los, 1.50 corone

Tragerea în 22 și 23 Maiu st. nou 1903.

JACOB L. ADLER & FRATELE
societate de bancă în comandită, BRAȘOV.

Cea mai mare colectură principală din Transilvania.

La prea Înalta poruncă a Maiest. Sale Apost. c. și reg.
a XXXV Loterie de stat c. r.

pentru scopuri de binefacere a părții austriace.

LOTERIA acăsta
unică în Austria legal concesionată.
contine: **18.397 căștiguri în bani gata**
Suma de coróne **506,880.**
Căștigul principal
200.000 Coróne bani gata.

Tragerea urmăză irevocabil la 18 Iunie 1903.

Un los costă 4 coróne.

Losuri se capătă la secția loterilor de stat în Viena III Vordere Zollamtstrasse 7. Colectanți de loterie, Trafici, la oficile de dare, poste, telegraf și căi ferate, zarafă etc. Planuri pentru cumpărători gratis.

Losurile se trimit franco.

Dela Directia c. r. a loteriei.

Secția loteriei de stat.

TIPOGRAFIA A. Mureșianu

Brașov, Tîrgul Inului Nr. 30.

Acest stabiliment este provădut cu cele mai bune mijloce tehnice și fiind bine assortat cu tot felul de caractere de litere din cele mai moderne este pus în poziție de a pute executa **ori-ce comande** cu promptitudine și acurateță, precum:

IMPRIMATE ARTISTICE

în AUR, ARGINT și COLORI.

**CĂRȚI DE SCIINTĂ,
LITERATURĂ și DIDACTICE****STATUTE.****FOI PERIODICE.****BILETE DE VISITĂ
DIFERITE FORMATE.****PROGRAME ELEGANTE.****BILETE DE LOGODNĂ și DE NUNȚĂ
DUPĂ DORINȚĂ și ÎN COLORI.****ANUNȚURI.**

Comandele eventuale se primesc în bioul tipografiei, Brașov Tîrgul Inului Nr. 30, etajul I, cătră stradă. — **Prețurile moderate.** — Comandele din afară rugăm a le adresa la

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașov.